

Opmerkingen op het Wetsontwerp tot wijziging van artikel 186§1 Ger. W. (zaakverdelingsreglement)

1. Algemeen

De Vlaamse balies namen kennis van het advies van 4 juni 2021 van de Hoge Raad voor de Justitie over het wetsontwerp en kunnen zich daar bij aansluiten. Zij zijn inzonderheid van oordeel dat de tekst die voorziet dat een zaakverdelingsreglement *'in geen geval <kan> leiden tot de afschaffing van de bestaande zittingsplaatsen'* moet worden behouden. Ze zijn daarenboven van oordeel dat de voornaamste bevoegdheden van de actueel bestaande zittingsplaatsen zichtbaar moeten behouden blijven en dat deze zittingsplaatsen dus ook niet *'de facto'* mogen worden uitgehouden.

2. Het belang van de advocatuur

Na de gerechtelijke hervorming in 2014 zijn in Vlaanderen drie fusiebalies ontstaan. De balies Hasselt en Tongeren vormden de balie Limburg, de balies Antwerpen, Mechelen en Turnhout vormden de balie Provincie Antwerpen en de balies Brugge, Ieper, Kortrijk en Veurne vormden de balie West-Vlaanderen.

Telkens was het de bedoeling dat de balies uit één stem zouden kunnen spreken op het niveau van het arrondissement en niet met meerdere stemmen van uit het niveau van afdelingen van dat arrondissement. Aan de andere kant gingen de fusiebalies ook telkens het engagement aan om zich in te zetten voor het behoud van de vroegere afdelingen. Alle balies waren het er over eens dat het behoud van de afdelingen in het belang is van de rechtszoekenden en van de advocaten. De achterliggende filosofie van de fusies is m.a.w. volledig in éénklank met de tekst van het huidige artikel 186 Ger. W.

Ook het feit dat de balies Gent, Oudenaarde en Dendermonde (nog) niet fuseerden is gevolg van het aanvoelen van een sterke eigenheid van deze balies, die geënt zijn op een afdeling. Dit is trouwens geheel conform met artikel 430, 1. Ger. W. (*'Elke balie of Orde organiseert zich bij een afdeling van de rechtbank of bij de rechtbank van het gerechtelijk arrondissement.'*).

De afdelingen hebben een eigen reël bestaan en een belangrijke betekenis.

Het zou helemaal contradictorisch zijn te voorzien dat de balie zich mag organiseren op het niveau van een afdeling en de voorzitter (mits bekrachtiging in KB) met een zaakverdelingsreglement de zittingsplaats en meteen *de facto* de afdeling zou kunnen afschaffen.

3. De doelstelling van de wetgever in 2013-2014

De balies kunnen zich hoe dan ook helemaal niet vinden in het idee dat een zaakverdelingsreglement, opgesteld door een korpsoverste en bekrachtigd door de Koning zou kunnen leiden tot de afschaffing van een zittingsplaats en/of een afdeling.

Minstens sedert de invoering van het Gerechtelijk Wetboek worden het aantal rechtbanken, hun territoriale bevoegdheid en de zittingsplaatsen bij wet geregeld. Dit is ook normaal gezien de organisatie van de Derde Macht een parlementair debat verdient. Wat ondernemingsrechtbanken (rechtbanken van koophandel) en arbeidsgerechten betreft, is dit zelfs vastgelegd in de Grondwet (artikel 157: *'Er zijn rechtbanken van koophandel in de plaatsen die de wet aanwijst. Zij regelt hun organisatie, hun bevoegdheid, alsmede de wijze van benoeming en de duur van het ambt van hun leden. De wet regelt eveneens de organisatie van de arbeidsgerechten, hun bevoegdheid, de wijze van benoeming en de duur van het ambt van hun leden.'*)

Bij de grote hervorming van 2014 werden ook twee innovaties doorgevoerd. Allereerst werden de rechtbanken op provinciaal niveau of bi-provinciaal niveau georganiseerd (m.u.v. Brussel, Leuven en Eupen) met afdelingen binnen elk niveau en ten tweede werd de mogelijkheid voor de Koning gecreëerd om met een zaakverdelingsreglement de materiële bevoegdheid tussen deze afdelingen vast te leggen en te wijzigen evenals hun territoriale grenzen.

Deze copernicaanse hervorming van 2014 berust evenwel op een historisch compromis. De Koning werd bevoegd voor het organiseren van de afdelingen maar de tot afdeling 'gedegradeerde' voormalige rechtbanken mochten door Hem niet volledig worden afgeschaft. Wanneer dat laatste aan de orde zou zijn, dan diende dit nog steeds voorwerp uit te maken van een parlementair debat.

Er werd dan ook uitdrukkelijk in artikel 186, derde lid Ger.W. opgenomen dat het aannemen van een zaakverdelingsreglement in geen geval kan leiden: *'tot de afschaffing van bestaande zittingsplaatsen'*.

Alle voormalig zelfstandige rechtbanken werden als afdeling opgenomen in het KB van 14 maart 2014.

Dit historisch compromis (flexibiliteit wat territoriale grenzen en bevoegdheden van de afdelingen betreft doch met de garantie van een parlementair debat bij de afschaffing van een afdeling) blijkt ook onmiskenbaar uit voorbereidende werken van de wet van 1 december 2013¹.

---

¹ *"De rechtbanken en parketten worden op een provinciale of ressortelijk schaal georganiseerd, maar tegelijk worden de bestaande zittingsplaatsen behouden. Dat waarborgt dat de burger nog steeds een rechtbank heeft die voldoende nabij is om ook de fysieke toegankelijkheid te bewaren. De rechtbank zal zich op verschillende zittingsplaatsen of afdelingen organiseren. Daarbij krijgt de rechtbank een grotere rol, zowel in de indeling van de afdelingen als in de organisatie van de zaken tussen de afdelingen."* (MvT bij het wetsontwerp tot hervorming van de gerechtelijke arrondissementen en tot wijziging van het Gerechtelijk Wetboek met het oog op een grotere mobiliteit van de leden van de rechterlijke orde, *Parl.St. Kamer 2012-13, nr. 53-2858/001, p. 11*).

"Het huidige regeerakkoord bevestigt het voornemen om de plaatsen waar vandaag een rechtbank is, te behouden ten behoeve van de rechtsonderhorigen." (MvT bij het wetsontwerp tot hervorming van de

Het dermate uithollen van bevoegdheden van een afdeling, zodat er geen afdeling meer is, mag dan ook geen bevoegdheid zijn die aan de voorzitters en aan de Koning toekomt. *“De Koning moet er daarbij bijvoorbeeld over waken dat de afdeling niet de facto ontmanteld wordt.”* (MvT bij het wetsontwerp tot hervorming van de gerechtelijke arrondissementen en tot wijziging van het Gerechtelijk Wetboek met het oog op een grotere mobiliteit).

De balies waren dan ook tevreden met de verklaring van de Minister van Justitie op 14 juni 2021 op het webinar voor de Conferentie van de Jonge Balie te Veurne **dat de zittingsplaatsen zullen behouden worden**. Ze kunnen zeker leven met het plan van de Minister om verschillende zittingsplaatsen in één stad, zoveel mogelijk te huisvesten in één enkel gebouw. De balie West-Vlaanderen heeft daarom ook steun gegeven – o.m. door een herschikking van lokalen die haar waren toegewezen te accepteren – aan het creëren van de mogelijkheid de ondernemingsrechtbank Gent, afdeling Ieper te verhuizen naar het gerechtsgebouw Markt 1 te Ieper, gebouw waar de rechtbank van eerste aanleg West-Vlaanderen, afdeling Ieper resideert.

4. Het nabijheidsidee

De balies zijn met de Hoge Raad voor de Justitie van oordeel dat de afdelingen een substantiële bevoegdheid moeten behouden in het belang van de rechtsonderhorigen. Een scenario waar bevoegdheden geleidelijk kunnen worden uitgehold, om dan ‘vast te stellen’ dat een afdeling niet veel meer voorstelt en dus beter afgeschaft wordt, willen zij vermijden.

Het wegtrekken van justitie uit de nabijheid van rechtszoekenden is wel degelijk problematisch. Nabijheid staat voor vertrouwdschap en vertrouwen. In perifere gebieden is er argwaan tegen centrale organisaties. Zo gerechtsgebouwen en zittingen verdwijnen of quasi verdwijnen in die regio’s, zal dit het vertrouwen in justitie verminderen. Ook de rechtshulp zal verdwijnen, vermits de advocatuur in grote mate de rechtbanken zal volgen en m.a.w. ook geleidelijk aan nog slechts beperkt aanwezig zal zijn in die regio.

---

gerechtelijke arrondissementen en tot wijziging van het Gerechtelijk Wetboek met het oog op een grotere mobiliteit van de leden van de rechterlijke orde, *Parl.St.* Kamer 2012-13, nr. 53- 2858/001, p. 12).

“De rechtbank zal zijn zaken kunnen verdelen naar territoriale bevoegdheid zoals dat vandaag al gebeurt door de Koning. Evenwel, omwille van specialisatie, de specificiteit van de zaken, realiteit op het terrein, of efficiëntie kan het beter zijn om zaken te concentreren in één afdeling. De rechtbank kan daarom expliciet voorstellen dat een afdeling bepaalde zaken voor het hele arrondissement behartigt.

De filosofie is dat de basisdienstverlening in alle afdelingen moet aangeboden worden, maar dat de rechtbanken bepaalde, vaak gespecialiseerde, zaken in één afdeling moet kunnen concentreren.” (MvT bij het wetsontwerp tot hervorming van de gerechtelijke arrondissementen en tot wijziging van het Gerechtelijk Wetboek met het oog op een grotere mobiliteit van de leden van de rechterlijke orde, *Parl.St.* Kamer 2012-13, nr. 53-2858/001, p. 13).

Het is zeker waar dat digitalisering efficiënter werken bevordert. De balies zijn hier grote voorstander van en hebben al grote inspanningen geleverd, via de OVB en Diplad, om hieraan bij te dragen. Efficiëntie kan en zal er toe leiden dat een digitaal dossier tot stand komt, zodat de verplaatsing van stukken geen probleem meer vormt. Ook het organiseren van digitale zittingen moet in sommige gevallen mogelijk blijven.

Als er ingezet wordt op efficiëntie door digitalisering moet er niet ook tegelijk fysiek gecentraliseerd worden, integendeel. De huidige economische tendens om terug te decentraliseren dient eerder te worden gevolgd. Decentraliseren, wordt opnieuw mogelijk gemaakt door de efficiëntie van digitalisering: terug naar lokaler, menselijker, ... Dit idee wordt onder meer goed uitgewerkt door Geert Noels (*Gigantisme: Van too big to fail naar ... kleiner en menselijker*, Lannoo 2019). Volgens Noels schuilt er namelijk weerbaarheid in kleinschaligheid. Steden doen het beter dan nationale overheden. Kleine wendbare bedrijven staan dicht bij hun werknemers dan grote multinationals. Kleine scholen doen het beter dan grote.

Maar bij het organiseren van fysieke zittingen, moet het de bedoeling zijn dat de zetelende magistratuur zich verplaatst naar de zitting en niet de rechtszoekende naar de magistratuur. Op het vlak van mobiliteit staat dit voor de verplaatsing van één tegenover de verplaatsing van velen. Veel verplaatsingen zal dit niet noodzakelijk inhouden, vermits er, volgens de toelichting bij het wetsontwerp, ook minder zittingen zijn.

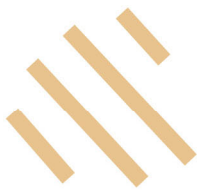
Als er een problematiek is omwille van een niet volledige opvulling van het kader van magistraten, dan moet dit kader zo snel mogelijk worden opgevuld. Het probleem is dan niet dat er een nabijheidsrechtbank is, maar een niet opgevuld kader.

Als er een specifieke problematiek is in een bepaalde afdeling (die bijvoorbeeld al *de facto* al is afgeschaft) dan moet dit probleem specifiek worden aangepakt, maar niet door in een breed spectrum maatregelen mogelijk te maken die alle rechtzoekenden kunnen treffen.

5. Het efficiëntie-idee – Eerste aanleg organiseren op het niveau van de provincies

Het voorstel beoogt in werkelijkheid dat de rechtsprekende dienst efficiënter zou worden georganiseerd door deze van de burger te verwijderen.

De balies zijn er grote voorstander van om de rechtbanken die zetelen op het niveau van eerste aanleg, dus ook de ondernemingsrechtbanken en de arbeidsrechtbanken te organiseren op het niveau van de provincie, zoals de rechtbank van eerste aanleg. Zo kan men organisatorisch efficiëntie en nabijheid wel verenigen. Het slaat nergens op dat de ondernemingsrechtbanken en arbeidsrechtbanken op het niveau van het ressort zijn georganiseerd en de rechtbank van eerste aanleg op het niveau van de provincie. Deze asymmetrische organisatie leidt er toe dat deze rechtbanken in enkele 'super-afdelingen' (West- en Oost-Vlaanderen, Limburg en Antwerpen bijvoorbeeld) worden georganiseerd, die daarna enkele 'onder-afdelingen' bevatten. Van uit het centrum, de zetel van deze organisatie gezien lijken de eigenlijke afdelingen stoorzenders bij een efficiënte organisatie.

BALIE
**WEST-
VLAANDEREN**

Organisatie op het niveau van een provincie voelt anders aan, omdat provincies een sociologisch samenhangende gemeenschap vormen. Elke burger kan zich met zijn provincie identificeren, zodat beslissingen niet snel als ‘van boven’ of ‘van buiten’, worden ervaren.

Dergelijke organisatie van drie rechtbanken in dezelfde territoriale omschrijving, moet de samenwerking van die rechtbanken bevorderen en kan leiden tot een eenheidsrechtbank. Dergelijke eenheidsrechtbank, of zelfs een samenwerking, kan leiden tot grote efficiëntiewinst, omdat, zeker in crisissituaties, voor bepaalde materies magistraten inwisselbaar zijn (waarom zou een magistraat die benoemd is in de arbeidsrechtbank – die zelfs bevoegd is voor insolventierecht in het raam van CSR – geen inleidingszitting kunnen voorzitten van de ondernemingsrechtbank, bijvoorbeeld?). Het zou het ook makkelijker maken om in alle zittingsplaatsen de zittingen te organiseren.

In het verleden is al in die richting gedacht en was er al een plan om pilootprojecten op te starten. Het idee is dat een meer doorgedreven jurisdictionele en beheersmatige integratie met behoud van specialisatie kan bijdragen tot een eenvoudiger toegang en snellere afhandeling voor de burger en een efficiëntere werk- en personeelsverdeling voor de rechtbank. De provincies zijn daarvoor een ideale territoriale omschrijving.

Zo de Minister in die richting wil denken, zullen de balies dit idee zeker ondersteunen.

Ze zijn zeker ook bereid om advies te geven over een lijst van materies die zeker in de bestaande zittingsplaatsen moeten behouden blijven.

Namens de balie West-Vlaanderen

Rik Crivits - stafhouder